

مروری بر موزه‌های ایران - بخش پنجم

حمید دهقان

بزرگ‌ترین موزهی روستایی جهان

آشنایی با موزهی روستایی گیلان و موزهی صدساله‌ی رشت

اشاره

تاکنون در شماره‌های ۱، ۲، ۳ و ۶ دوره‌ی جاری مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی، در بخش میراث ما، با برخی از موزه‌های ایران آشنا شده‌اید. در ادامه‌ی این روند، هم‌زمان با فرارسیدن ایام فرح‌بخش بهار، با موزه‌هایی در استان گیلان آشنا می‌شویم. به امید این‌که در سفرهای بهاری و تابستانی فرصتی بیابید و بازدیدی از این موزه‌ها به عمل آورید.

مدیر پایگاه جنگل سراوان می‌گوید: «جنگل سراوان دارای همه‌ی اتوبیوگرافی گیلان است. با کوهپایه‌اش و جلگه و کوهستان، رودخانه‌ای که الگوی سپیدرود است و حتی مردابی که در بلندمدت می‌تواند دورنمای دریای خزر باشد و با همین امتیازات، کارشناسان و مشاوران بین‌المللی این مجموعه را برای احداث نخستین موزه‌ی روستایی جهان با تنوع کم‌نظیر فرهنگی در معماری مدنظر قرار داده‌اند.»

وی اضافه می‌کند: «موزه‌ی روستایی گیلان با ظرفیت ۱۵۰ خانگی مسکونی، هویت باشکوه مردم گیلان را زنده نگه می‌دارد و یک نمایشگاه ارزنده‌ی معماری روستایی و شیوه‌های زندگی گوناگون مردم را به دیدارکنندگان نشان می‌دهد. راهنمایان مرد و زن با لباس‌های محلی گردشگران را راهنمایی می‌کنند. دیدارکنندگان از تماشای سفره‌ی گیلانی و پوشاک روستاییان با رنگ‌های شاد و چشم‌نواز و نمایش‌ها و بازی‌های بومی و موسیقی محلی لذت می‌برند.

مجموعه‌ی مهمان‌پذیر با ۳۰۰ نفر ظرفیت، با غذاهای بومی و محلی، پارک ویژه‌ی کودکان، واحدهای تولید سفال، حصیربافی، میدان بازی و نمایش‌های سنتی و آیین‌های بومی مانند نوروزخوانی، تزیین کشتی گیله مردی، خروس جنگی‌ها و لافند بازی (نمایش روی طناب)، کارگاه‌های تولید سنتی پنیر و کلوچه و بخش‌هایی برای آشنایی بازدیدکنندگان از گیاهان دارویی طب سنتی، مزارع برنج و چای، از تأسیسات موزه‌ی روستایی گیلان به‌شمار می‌آیند.

رفتن به این موزه‌ی روستایی پس از گذر از امامزاده هاشم در کیلومتر ۱۸ آزادراه رشت - تهران، نرسیده به پلیس‌راه با راهنمایی تابلوی جاده‌ی سراوان - شفت و هنگام تماشای جاده‌ی دل‌انگیز جنگل سراوان، با دیدن تابلوی موزه در سمت چپ ممکن می‌شود.

بزرگ‌ترین موزه‌ی روستایی جهان به مساحت حدود ۲۶۰ هکتار در ۱۸ کیلومتری جاده‌ی تهران - رشت و در میان زیباترین پارک جنگلی کشور به نام **سراوان**، به گردشگران و مسافران خطه‌ی شمال کشور خوش آمد می‌گوید.

احداث موزه‌ی روستایی گیلان پس از ۱۱ سال تلاش پژوهشکده‌ی میراث فرهنگی کشور با تصویب یک طرح جامع در سال ۱۳۸۰ به انجام رسید، از سوی پژوهشگاه سازمان میراث فرهنگی و با همکاری وزارت فرهنگ و هنر و ارتباطات کشور فرانسه، دانشگاه الکس آن پروانس، اکو موزه‌ی آژاس، دانشگاه و استانداری گیلان با نظارت سازمان یونسکو در اردیبهشت سال ۱۳۸۴ آغاز شد.

با شناسایی حدود ۱۵۰ خانگی روستایی در جلگه‌های مرکزی، شرق و غرب استان گیلان و خرید خانه‌هایی که برخی از آن‌ها بیش از صد سال قدمت داشت، ابتدا شش خانه از جلگه‌ی شرق گیلان بازچینی و استقرار یافت که هر خانه از یک مجموعه‌ی مسکونی، انبار برنج، و سایر مکان‌های مورد نیاز تشکیل یافته بود. در میان آن‌ها خانه‌ای با ۱۸۰ سال قدمت و ۲۲ متر ارتفاع وجود داشت که از یک روستای لاهیجان به موزه انتقال یافته بود.

بیش از ۲۰ مجموعه‌ی مسکونی شامل بنای مسکونی و جانبی، و اجینی و در محل موزه بازچینی شده و سه باب قهوه‌خانه‌ی سنتی، یک مسجد و کارگاه آهنگری، یک کندو، یک تالار اجتماعات و کوره‌ی زغال‌گیری سنتی، نه حوزه‌ی فرهنگی متمایز گیلان و طرز زندگی پنج گروه فرهنگی گیلک، تالش، گالش، ترک و کرد مورد توجه قرار گرفته است و خانه هر یک از روستاها نمایندگی یک حوزه‌ی فرهنگی را دربردارد.

در سالن ورودی و مجسمه‌های چوبی نشانه‌ی هم‌بستگی ملت آفریقا هدیه‌ی **سامورا** ماشل رییس جمهوری موزامبیک به مقام معظم رهبری زینت‌بخش این موزه است.

بخش باستان‌شناسی

بخش باستان‌شناسی موزه‌ی

رشت بسیار باشکوه است. بیشتر آثار این بخش متعلق به استان گیلان و دست‌آورد سال‌ها حفاری در مناطق رودبار، تالش، دیلمان، املش و سایر مکان‌ها است. هزاران شیء فرهنگی و تاریخی ارزشمند از جمله انواع ظروف سفالی و مفرغی، سیمین و زرین، تزئینات و زیورآلات، مجسمه و جام، ابزار کار و ادوات جنگی و دفاع و طبخ، سکه و مهر که نشان‌دهنده‌ی تمدن درخشان این سرزمین است در موزه‌ی رشت به نمایش گذاشته شده است.

تیپه‌ی مارلیک که در سال ۱۳۴۰ توسط **دکتر نگهبان** استاد برجسته‌ی باستان‌شناسی در منطقه‌ی تالش حفاری شد، یکی از مهم‌ترین مناطق باستانی گیلان است که آرامگاه سرداران و پادشاهان قوم آمارد بوده و مجموعه‌ای بی‌نظیر از جام‌ها، ریتون‌ها و آثار ارزشمند بسیاری دیگر از این تیپه کشف شده است. همه‌ی این اشیاء و جام طلای تول و دست‌بند مفرغ با خطوط میخی و سنگ قبرهای مربوط به دوره‌ی اسلامی و ماکت قلعه‌ی معروف رودخان فومن در موزه‌ی رشت به تماشا گذاشته شده است.

زمان دیدار از موزه ساعت ۱۰ صبح تا شش بعدازظهر تعیین شده است و دیدار گروهی دانش‌آموزان و دانشجویان، محققان و تورهای گردش‌گری با هم‌آهنگی دفتر موزه با شماره تلفن ۰۱۳۱-۳۲۳۹۴۹-۹۱ امکان‌پذیر است.

موزه‌ی صدساله‌ی رشت

گیلان، یک موزه نیز در شهرستان رشت دارد که بنای آن حدود صد سال قدمت دارد.

بنای موزه‌ی رشت متعلق به میرزا حسین خان کسمایی، یکی از یاران میرزا کوچک‌خان جنگلی است که در سال ۱۳۴۹ توسط وزارت فرهنگ و هنر خریداری و در سال ۱۳۶۸ پس از مرمت، بازسازی و تجهیز در دو بخش مردم‌شناسی و باستان‌شناسی برای بازدید مردم آماده شده است.

بخش مردم‌شناسی

در بخش مردم‌شناسی موزه‌ی رشت، نمونه لباس محلی عروس که نشان‌دهنده مراسم پرهیجان «عروس بران» با ساز و نقاره و بانگ شادی است، با یک جلد قرآن خطی مزین با تذهیب و یک سند خطی ازدواج مربوط به دوره‌ی قاجار به نمایش گذاشته شده است.

هم‌چنین نمونه‌های زیبایی از صنایع دستی در رشته‌ی سراجی مانند نوعی کفش معروف به چموش با نقش و نگارهای متنوع از چرم گاو و ابزار چموش‌دوزی، نمونه‌های خراطی مانند قاشق و ظروف چوبی، انواع ظروف مسی، آثاری از هنر قلاب‌دوزی یا رشتی‌دوزی با دستگاه حصیربافی در این موزه دیده می‌شود.

غرفه‌های ابریشم‌کشی سنتی و چادر شب‌بافی، کارگاه سفال‌گری، صید و صیادی، خانه‌ی روستایی و غرفه‌ی موسیقی از دیدنی‌های بخش مردم‌شناسی است. مجسمه‌ی **میرزا کوچک‌خان جنگلی** و دو تن از یاران وی، **دکتر حشمت** و **میرزا حسن کسمایی**

